

La revolució (no serà) retransmesa

Jornada sobre comunicació activista i descentralitzada

MACBA, 30 abril 2004

Amb la participació de Carles Ameller, Franco Berardi "Bifo", Amador Fernandez-Savater, Dee Dee Halleck, Naomi Klein, Avi Lewis, José Pérez de Lama. Coordinada per Marcelo Expósito

RESUM

■ La jornada es plantejava al voltant de dos eixos:

D'una banda, la necessitat de situar històricament el sorgiment del paradigma comunicatiu en el context polític i cultural creat a partir del maig del 68. Aquest paradigma correspon al trànsit històric cap al capitalisme postindustrial o postfordista, que es caracteritza per la nova centralitat del que és cultural, afectiu i comunicatiu en la producció capitalista, és a dir, pel sorgiment del treball immaterial i l'aparició d'un nou subjecte polític que trenca amb l'imaginari del proletariat clàssic. Per tant, el nou paradigma informatiu és rellevant tant per a les noves formes de socialitat i producció postfordista en un sentit ampli com per a les pràctiques artístiques, que adopten metodologies informatives d'acord amb les innovacions tecnològiques i l'aparició dels equips audiovisuals portàtils.

D'altra banda, la jornada intentava plantejar a mode de casos d'estudi una geografia dispersa en què el paradigma comunicatiu s'implanta: Itàlia, els Estats Units, Espanya..., de manera que ja des dels seus inicis es configura una nova geografia global que relativitza la idea de capitalitat cultural i que prefigura les xarxes actuals en les quals la dicotomia centre-perifèria queda dissolta.

■ A partir de l'experiència italiana, **Franco Berardi "Bifo"** va explicar el trànsit cap al final del monopoli estatal de la comunicació a partir de les lleis del 1975, que liberalitzen les ones i permeten l'explosió d'emissores de ràdio entre el 1975 i el 1977. És un moment de gran agitació social i política a Itàlia, que catalitza en els esdeveniments del 1977 (motivats per una crisi de la representativitat política del parlament, derivada del pacte entre comunistes i cristianodemòcrates, que va impedir un espai d'oposició i que no es corresponia amb les demandes socials del moment). Aquesta situació de violència social s'agreuja amb l'activitat de les Brigades Roges i dona lloc a una època de conformisme, paràlisi política, violència i repressió coneguda com els "anys de plom". Contra el discurs habitual que la desaparició del monopoli estatal va obrir la via per a la privatització (i el nou monopoli de Berlusconi) i també contra el model contrainformatiu que s'acostuma a identificar amb els mètodes de la

comunicació activista, Berardi planteja que en realitat el procés mediàtic no és una guerra entre dos actors, hegemònic i contrahegemònic respectivament –a la manera de *David i Goliat*–, sinó que es tradueix en microbatalles els efectes de les quals operen en l'ordre del que és imaginari i simbòlic.

Els efectes d'opinió no es produeixen de manera determinista, sinó que es tradueixen de maneres paradoxals i inesperades. Per tant, el que compta no és la quantitat, o la mida o el monopoli, sinó els efectes simbòlics de la informació, que poden ser inesperats fins i tot des de posicions de relatiu escàs poder. L'impacte sobre el que és imaginari d'una iniciativa petita pot ser molt gran, i viceversa. L'objectiu d'un projecte comunicatiu i polític transformador és construir una aliança de microminories, amb la qual cosa es pot produir una majoria capaç de sobreposar-se als grans monopolis corporatius. Es tracta d'un procés de recombinació de la informació, de crear noves formes fins i tot en un sentit físic i, en aquest sentit, Berardi va recordar que informació vol dir “donar forma”. Els canvis actuals de la tecnologia assequible, la fragmentació en la recepció dels mitjans i la proliferació de televisions locals proporcionen les condicions per a una ruptura en els equilibris monopolístics i corporatius de poder en els mitjans. I l'aparició de noves aliances de mitjans minoritaris.

■ **Carles Ameller** va reconstruir l'experiència del col·lectiu **Vídeo Nou** dels anys setanta a Barcelona, que després va derivar en el **Servei de Vídeo Comunitari**. Vídeo Nou – SVC ha estat un referent mític per a les noves pràctiques de comunicació activista i descentralitzada en l'àmbit espanyol. El col·lectiu va néixer en el context dels moviments dels setanta a Espanya, a l'inici de la transició. Era un col·lectiu multidisciplinari proper als moviments socials. El seu treball proposava una experimentació amb modes de crear accés públic a la informació i de generar processos participatius de representació i autorepresentació mediàtica per part de diversos col·lectius i moviments sindicals i veïnals. El seu projecte de vídeo-bus, un espai de videoprojecció itinerant, n'és un bon exemple. Es tractava d'un autobús adaptat per mostrar vídeos en barris i llocs públics.

■ **Dee Dee Halleck** va explicar les seves experiències pioneres en la creació de televisions locals amb criteris d'accés públic, que han estat referents per a les pràctiques de comunicació alternativa, com ara Paper Tiger TV i Deep Dish TV. Halleck distingeix entre mitjans de masses i mitjans de consum i planteja que hi ha un desig d'autonomia i d'autoproducció per part de diferents grups. En un context com el nord-americà de l'era neoliberal Reagan-Bush, Paper Tiger TV va complir la funció de preservar un espai de llibertat d'opinió i de crítica. Aquestes televisions públiques han estat cabdals per al desenvolupament de la creació independent als Estats Units i per al desenvolupament tant de pràctiques artístiques audiovisuals com per a la conformació d'una cultura de la informació i la comunicació que ha estat la base per a l'emergència de les noves xarxes com Indymedia, que va néixer a Seattle l'any 1999. Tal com va plantejar Berardi en la seva presentació, l'articulació en xarxa dels nous moviments socials i en particular el moviment anticapitalista es pot entendre en ell mateix com un

dispositiu comunicatiu. Les noves formes d'organització i socialitat i les condicions tecnològiques d'una època són elements indissociables.

■ La **taula rodona sobre Indymedia**, tot seguit, va reunir membres dels diversos nodes de la xarxa a l'Estat espanyol i possiblement ha estat la primera reunió d'aquest tipus des de l'aparició dels primers nodes al nostre país el 2000-2001. La discussió es va plantejar al voltant de tres punts: 1) la superació del model contrainformatiu, 2) el vincle amb l'activitat política quotidiana enfront d'una concepció de l'activitat dels moviments com catalitzada en els moments de necessitat de donar resposta a grans actes de repercussió massiva, com ara les cimeres internacionals, i finalment 3) la qüestió de la saturació de la informació i la pregunta sobre la creació de coneixement en aquest context.

En el debat es va plantejar una reflexió de la xarxa com un espai on habitem, com a espai de producció, creació i comunicació, però vinculat amb el que és quotidià i afectiu, és a dir, que planteja una ruptura de la separació del que és polític i productiu enfront del que és íntim o quotidià. En aquest sentit, es va destacar la capacitat de la xarxa per transformar relacions geogràfiques existents i proposar altres imaginaris del territori, com és, per exemple, el cas del node Indymedia Estret, en què es redibuixa la geopolítica de les fronteres nacionals. Però el funcionament quotidià d'Indymedia planteja preguntes sobre la construcció d'espai públic o la reproducció d'un espai relativament tancat per a la militància, sobre si els continguts realment contribueixen a altres maneres de fer o són simple soroll, sobre la seva efectivitat en la construcció d'imaginari. Es va concloure amb una discussió sobre la gestió de la informació individualitzada per part de l'usuari i el seu revers, que és la ruptura d'una idea de comunitat.

■ A la nit es va presentar, en estrena a Europa, la pel·lícula **The Take d'Avi Lewis i Naomi Klein**, que explica les experiències d'ocupació autogestionada de fàbriques a l'Argentina durant la crisi i proposa iniciatives com ara models cooperatius i sostenibles per a una pràctica política i econòmica alternativa enfront de les privatitzacions capitalistes. El debat sobre la pel·lícula va plantejar algunes preguntes sobre la representació dels treballadors com a vencedors o com a vençuts i va demostrar un mode d'intervenir críticament dins de la televisió, d'una manera que fos respectuosa amb les lluites que la pel·lícula intenta representar.

PARTICIPANTS:

Carles Ameller és professor titular de Cinema, Vídeo i Art Electrònic a la Facultat de Belles Arts de Barcelona. Va ser membre del col·lectiu Vídeo Nou / Servei de Vídeo Comunitari.

Franco Berardi "Bifo", filòsof, és un destacat participant i analista del "moviment del 77" italià. Cofundador del lloc web *Rekombinant* i autor de *La fàbrica de la infelicitat. Noves formes de treball i moviment global*.

Amador Fernández-Savater és codirector de la revista *Archipiélago* i autor de *Filosofía y acción*. Participa en AC/Indymedia, Madrid.

Dee Dee Halleck és cofundadora de les televisions alternatives Paper Tiger TV i Deep Dish TV, i també participant de la xarxa Indymedia des de Seattle.

Marcelo Expósito és artista, assagista i comissari independent.

Naomi Klein és periodista, autora del *best-seller No Logo* i *Vallas y ventanas. Despachos desde las trincheras del debate sobre la globalización*.

Avi Lewis és periodista de la televisió pública del Canadà i documentalista. Director, juntament amb Naomi Klein, de la pel·lícula *The Take*.